

Satversmes tiesa izbeidz tiesvedību lietā par normām, kas paredz darba līgumu noslēgšanu uz noteiktu laiku ar asociētā profesora amatā ievēlētu personu

Satversmes tiesa 2019. gada 8. oktobrī ir pieņēmusi lēmumu lietā Nr. 2018-20-01 “Par Augstskolu likuma 27. panta piektās daļas un 30. panta ceturtais daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 106. panta pirmajam teikumam”.

Apstrīdētās normas

Augstskolu likuma 27. panta piektā daļa: “Akadēmiskajos amatos ievēlētajām personām nav piemērojams Darba likuma 45. panta pirmajā daļā noteiktais darba līguma termiņa ierobežojums. Darba līgumu ar akadēmiskajā amatā ievēlēto personu (profesoru, asociēto profesoru, docentu, lektoru, asistentu) slēdz rektors uz ievēlēšanas laiku – sešiem gadiem.”

Augstskolu likuma 30. panta ceturtais daļa: “Asociēto profesoru saskaņā ar šā likuma 33. panta noteikumiem atklātā konkursā uz sešiem gadiem ievēlē attiecīgās nozares profesoru padome. Pamatojoties uz nozares profesoru padomes lēmumu, rektors noslēdz darba līgumu ar asociēto profesoru.”

Augstāka juridiska spēka norma

Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 106. panta pirmais teikums: “Ikvienam ir tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos un darbavietu atbilstoši savām spējām un kvalifikācijai.”

Lietas fakti

Lieta ierosināta pēc Jāņa Neimaņa pieteikuma. Pieteikuma iesniedzējs bijis nodarbināts kā asociētais profesors juridiskās zinātnes tiesību teorijas un vēstures apakšnozarē Latvijas Universitātē. Pamatojoties uz apstrīdētajām normām, ar viņu noslēgts līgums uz noteiktu laiku līdz 2018. gada 30. jūnijam. Pēc šā termiņa beigām pieteikuma iesniedzējs neesot atkārtoti ievēlēts minētajā amatā. Universitāte arī atteikusies atzīt darba līgumu par noslēgtu uz nenoteiktu laiku, tāpēc darba tiesiskās attiecības izbeigušās. Pieteikuma iesniedzējs vērsies vispārējās jurisdikcijas tiesā ar prasību atzīt līgumu par noslēgtu uz nenoteiktu laiku.

Pieteikuma iesniedzējs neapšaubā, ka pamattiesību ierobežojums ir noteikts ar likumu, kā arī norāda, ka ir saskatāms šā ierobežojuma leģitīmais mērķis, proti, veicināt akadēmiskā personāla atbilstību dinamiskajām darba tirgus prasībām, nodrošinot kvalitatīvu augstāko izglītību. Tomēr leģitīmo mērķi esot iespējams sasniegt ar citiem līdzekļiem, piemēram, veicot akadēmiskā personāla kvalifikācijas pārbaudes. Turklāt indivīda tiesību ierobežojums neatbilstot labumam, ko no tā iegūst sabiedrība. Pieteikuma iesniedzējs lūdz atzīt apstrīdētās normas par spēkā neesošām attiecībā uz viņu no pamattiesību aizskāruma brīža.

Tiesas secinājumi

Par tiesvedības izbeigšanu, jo prasījums jau ir izspriests

Satversmes tiesa konstatēja, ka lietā Nr. 2018-15-01 jau atzinusi apstrīdētās normas, ciktāl tās nenodrošina aizsardzību pret secīgu uz noteiktu laiku noslēgtu darba līgumu ļaunprātīgu izmantošanu, par neatbilstošām Satversmes 106. panta pirmajam teikumam. Satversmes tiesas likuma 29. panta pirmās daļas 5. punkts noteic, ka tiesvedību lietā var izbeigt līdz sprieduma pasludināšanai ar Satversmes tiesas

lēmumu, ja ir pasludināts spriedums citā lietā par to pašu prasījuma priekšmetu. Pieteikumā ir ietverts tāds pats prasījums daļā par apstrīdēto normu atbilstību Satversmes 106. panta pirmajam teikumam, kāds jau ir izspriests spriedumā lietā Nr. 2018-15-01. Tāpēc apstrīdēto normu atbilstību Satversmes 106. pantam atkārtoti vērtēt nav nepieciešams. Taču pieteikuma iesniedzējs lūdzis atzīt apstrīdētās normas par spēku zaudējušām jau no viņa pamattiesību aizskāruma brīža, tāpēc Satversmes tiesai jāizvērtē, vai arī šajā daļā viņa prasījums ir jau izspriests. [6.1.]

Satversmes tiesa atzina, ka spriedumā lietā Nr. 2018-15-01 jau ir izteikusi apsvērumus par to, kādēļ apstrīdētās normas nevar atzīt par spēkā neesošām no kāda brīža pagātnē. Tādējādi arī šajā daļā pieteikuma iesniedzēja prasījums ir uzskatāms par izspriestu. Līdz ar to šajā lietā pastāv Satversmes tiesas likuma 29. panta pirmās daļas 5. punktā paredzētais priekšnoteikums tiesvedības izbeigšanai. [6.2.]

Par Satversmes tiesas sprieduma atziņu piemērošanu

Vienlaikus Satversmes tiesa konstatēja, ka pieteikuma iesniedzējs ir vērsies vispārējās jurisdikcijas tiesā ar prasības pieteikumu, lūdzot darba līguma atzīšanu par noslēgtu uz nenoteiktu laiku, atjaunošanu darbā un vidējās izpeļņas piedziņu, un ir ierosināta civillietā. Tiesa atzinusi, ka apstrīdētās normas ir piemērojamas, izskatot civillietu, tāpēc apturējusi tiesvedību līdz laikam, kad Satversmes tiesā tiks izskatīta pieteikuma iesniedzēja konstitucionālā sūdzība. [6.2.]

Satversmes tiesa norādīja, ka tās spriedums ir vispāršaistošs tiesību avots tiesību normas piemērošanai. Satversmes tiesas atziņas un tās sniegtā tiesību normas interpretācija ir jāņem vērā tiesību normas piemērošanas procesā. Ja apstrīdētās normas ir atzītas par neatbilstošām augstāka juridiska spēka tiesību normām un par spēkā neesošām tiktāl, ciktāl tās nenodrošina aizsardzību pret secīgu uz noteiktu laiku noslēgtu darba līgumu ļaunprātīgu izmantošanu, tad laikā, kad šīs tiesību normas ir piemērojamas, tās, ievērojot Satversmes tiesas likuma 32. panta otro daļu, ir

jāpiemēro atbilstoši Satversmes tiesas nolējumā sniegtajai interpretācijai. Turklāt, izvērtējot apstrīdēto normu atbilstību Satversmes 106. panta pirmajam teikumam, Satversmes tiesa ņēma vērā arī attiecīgās jomas Eiropas Savienības tiesību aktus un to piemērošanas praksi. Tiesību normu piemērotājam ir pienākums veikt visas tā kompetencē ietilpstošās darbības, lai nodrošinātu Eiropas Savienības tiesību efektivitāti un nonāktu pie tāda risinājuma, kas atbilstu Eiropas Savienības tiesībām. [6.2.]

Satversmes tiesa nolēma:

izbeigt tiesvedību lietā Nr. 2018-20-01 “Par Augstskolu likuma 27. panta piektās daļas otrā teikuma un 30. panta ceturtās daļas pirmā teikuma atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 106. panta pirmajam teikumam”.

Lēmums nav pārsūdzams.

Lēmuma teksts ir pieejams Satversmes tiesas mājaslapā:
http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2018/09/2018-20-01_Lemums_izbeigsana.pdf#search=

Relīze sagatavota ar mērķi veicināt izpratni par Satversmes tiesā izskatāmajām lietām. Tā nav uzskatāma par nolēmuma daļu un nav saistoša Satversmes tiesai. Spriedumi, lēmumi un cita informācija par Satversmes tiesu atrodama tiesas mājaslapā www.satv.tiesa.gov.lv.

Ketija Strazda

Satversmes tiesas priekšsēdētājas palīdze

Ketija.Strazda@satv.tiesa.gov.lv,

67830749, 26200580